

Nr 209.

Af herrar **Lindhagen** och **Hage**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t*
angående viss ändring i 27 § i lagen om de svenska
lapparnes rätt till renbete i Sverige.

Genom lagen om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige den 1 juli 1898 upphäfdes de bofastas renägarskap. Stadgandet återfinnes i lagens 27 §, där det heter i mom. 2 att vid begagnande af rätt till renbete må lapp icke ha under sin vård renar, hvilka tillhöra annan än lapp.

Härifrån gifves enligt mom. 3 ett par undantag. Inom Norrbottens län må nämligen lapp, som uteslutande sysselsätter sig med renskötsel, »tills vidare», vid begagnandet af sin rätt till renbete ha under sin vård jämväl renar tillhörande annan än lapp, därest renägaren är bosatt inom länets lappmark och där äger eller brukar jordbruksfastighet. Vidare stadgas generellt, att renar, som användas till körslor, s. k. dragrenar, må lapp vid begagnande af sin rätt till renbete ha under sin vård äfven om de tillhöra annan än lapp. Det senare undantaget antogs på grund af nedannämnda motion, hvars yrkande om viss ändring äfven i det förra däremot ej vann Riksdagens bifall.

Vid 1898 års riksdag, då proposition i lappfrågan framlades, väcktes följande motion:

»En af förslagets viktigaste nyheter är upphäfvandet af bofastes renägarskap, hvilket det af många skäl blifvit en nödvändighet att afskaffa. Undantag är dock »tills vidare» gjordt för Norrbottens läns lappmark, där jordbrukarne skulle behöfva renskötelsen såsom binäring till jordbruket och vederlag för intrång af skogslappar.

Häremot ha i afgifna utlåtanden från flera håll gjorts erinringar: Genom medgifvande af detta undantag skulle man på långt när ej vunnit hvad man åsyftat. Det vore ock nödvändigt, att ladugårdsskötseln utvecklades, men så länge bonden fick äga renar, af hvilka han kunde slakta till husbehof, visade erfarenheten, att

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 4 saml. 75 häft. (Nr 209—210.) 1

ladugården försumrades. Många handlande och andra bofasta inom lappmarken, som tillika vore jordbrukare, ockrade med renskötsel såsom affär. Fastställdes förbud för kustlandets inbyggare att äga renar, skulle sannolikt i stället renaffärer uppkomma i lika stort antal i lappmarken. Därför yrkas, att åtminstone ett maximum fastställes, hvilket äfven Konungens befallningshafvande finner beaktansvärdt, men anser möta svårigheter vid tillämpningen.

Äfven om behovet för bofasta att fortfarande äga renar vore större i Norrbottens än i Västerbottens lappmark, hvilket emellertid från det senare hållet uttryckligen bestrides, så synes dock hela reformen blifva halfgjord och kunna väsentligen förfelas, om bofasta inom Norrbottens lappmark fortfarande få obehindrad rätt till renbete för hur många renar som helst. Det torde ock blifva svårt gifva skäl för en anordning, som förbjuder en fattig fjällbonde i Västerbotten att hålla sig med några renar, under det i Norrbottens lappmark, där redan nu bofasta finnas, som äga 1,000 renar hvar, stora affärer i renskötsel skulle få bedrifvas. Allt synes därför tala för fastställande åtminstone af ett maximum, i hvilket afseende må till ledning anföras, att inom Västerbottens lappmark lära bofasta renägare i allmänhet äga tio, högst tjugo renar. För kontrollen har man naturligtvis att närmast gå till den i § 11 omnämnda renlängd. Befinnes någon hafva för många renar, torde med det öfverskjutande antalet förfaras på sätt i § 26 (27 § i lagen) mom. 2 stadgas.

Visserligen har ifrågavarande undantagsrätt tillagts endast ägare eller brukare af jordbruksfastighet. Men enligt hvad som blifvit upplyst har man genom denna begränsning allenast uppnått, att från åtnjutande af den medgifna förmånen uteslutits inhysningsfolk, backstugusittare och andra arbetare, hvilka för sin utkomst äro mer eller mindre beroende af besittningen utaf en eller annan dragren. Enligt en allmänt uttalad önskan tillstyrker därför äfven Konungens befallningshafvande, att det må tillåtas lapp att under sin vård hafva jämväl dragrenar, tillhörande den icke jordbrukande befolkningen i lappmarkerna, samt dessutom äfven personer i Pajala, Tarendö och Korpilombolo kommuner. Denna fråga tarfvar dock först närmare utredning genom inhämtande af en del upplysningar, som ej kunna erhållas ur handlingarna.

Emellertid hemställer jag, att den i 26 § (27 § i lagen) 3 mom. omförmälda rätt för lapp att hafva under sin vård renar, tillhörande annan än lapp, må begränsas till högst tjugo renar för hvarje sådan person, men å andra sidan, därest det låter sig göra, utsträckas att omfatta äfven dragrenar, hvem än må vara deras ägare.»

Häröfver yttrade 1898 års lagutskott följande:

»Efter hvad utskottet inhämtat af de utlåtanden, som från Norrbottens län afgifvits öfver kommitterades förslag, hafva de anmärkningar, som därstädes framkommit, egentligen afsett *dels* att s. k. dragrenar, hvilka lämnades i lapparnes vård, skulle åtnjuta samma skydd och rätt som lapparnas renar, äfven om de ägdes af andra bofasta än jordbrukare inom lappmarken — en erinran som framkommit i nästan alla från länet afgifna yttranden — *dels*, och detta särskildt från sydligare delarna af länet, enkannerligen Arvidsjaurns socken, att antalet renar, som bofasta jordbrukare inom Norrbottens lappmark skulle få hafva i lapparnes vård, borde begränsas genom viss maximumbestämmelse, exempelvis till högst femtio.

Hvad frågan om dragrenar beträffar, har utskottet funnit den framkomna

anmärkningen befogad och föreslår fördenskull ändrad lydelse af 26 § 3 mom. (27 § 3 mom. uti utskottets förslag härnedan), en ändring, hvilken utskottet ansett kunna utan skada erhålla en allmän affattning och således ej behöfva inskränkas att blott afse Norrbottens län eller vissa delar af detta.

Hvad däremot angår yrkandet, att inskränkningen uti bofastes renägareskap borde inom Norrbottens län göras mera vidtgående än förslaget innehåller, vill utskottet erinra, att påståenden härom icke framkommit i afseende å annan del af länet än dess sydligare, särskildt Arvidsjaurs socken. Att nu vidtaga en för hela länet gällande ytterligare inskränkning synes därför vara mera än behofvet kräfver, då i de öfre delarna af detsamma någon olägenhet af bofastes renskötsel icke framträd i vidare mån än att den kan anses tillbörligen undanröjd genom förbudet för bofasta i kustlandet att hålla renar i lappmarken. Däremot är ovedersägligt, att missförhållanden gjort sig gällande genom bofastes renskötsel i sydligare lappmarken af länet, och det »tillsvidare», som lagbudet innehåller, riktar sig påtagligen särskildt mot förhållandena därstädes. En ytterligare inskränkning af bofastes renägareskap inom Norrbotten är följaktligen ställd i utsikt af lagrummet, och det skall måhända visa sig, att den snart nog måste genomföras för den sydligare delen af länet. Men väl kan det sättas i fråga, om ej densamma då riktigast bör få den omfattning, som förbudet mot bofastes renskötsel enligt förslaget äger för Jämtlands och Västerbottens län, och ej taga form af en maximibestämmelse beträffande antalet renar, en föreskrift, som, alltid i sig mer eller mindre godtycklig, blir i praktiken ytterst svår att öfvervaka och hålla i vederbörlig tillämpning. För det närvarande torde det vara riktigast att stanna vid det ordnande af frågan, som förslaget innehåller, och anser fördenskull utskottet herr Lindhagens motion rörande ändring af 26 § (27 § i lagen) icke böra föranleda till någon åtgärd i vidare mån än hvad ofvan blifvit nämnt i fråga om s. k. dragrenar.»

Vid ett besök, som vi förliden sommar gjorde i Arvidsjaur, framfördes till oss från lappbefolkningens sida klagomål öfver hur förhållandena där och äfven i Arjeplogs socken allt mer utvecklats sig i följd af förenämnda obegränsade rätt för bofasta att inom Norrbottens lappmark äga renar. Två rika hemmansägare hade nu där monopoliserat renskötseln samt nedlagt kapital i tusentals renar och af denna affär skördade de stora inkomster. Lapparne undanträngdes härigenom i sin själfständiga näring, de kapitalistiska renhjordarna utträngde deras djur från betesmarkerna på flerahanda sätt. Vid tillfällen, som erbjödo sig, uppköptes renarna från de fattiga lapparne för att införlifvas med berörda stora renhjordar. I stället för att själfva drifva renskötsel med egna renar fingo lapparne allt mer taga anställning såsom vaktare af de bofastes renar. Dessa uppgifters öfverensstämmelse med verkliga förhållandet vitsordades för oss af flera i ortsförhållandena insatta personer.

Man kan knappast förstå, hur ett sådant förhållande kan få fortfara. För att stödja lappbefolkningen och dess eget näringsfång har

en undantagslagstiftning kommit till stånd, som medgifvit lapparne att beta sina renar icke blott på kronans utan äfven på enskildas ägor, hvilket är förenadt med ganska stora olägenheter. Af detta begagnar sig nu kapitalet för att genom ofvannämnda kryphål i lagen lägga sig till med dessa fördelar och skaffa sig vinst däraf och förvandla lapparne i stället till sina lönearbetare.

Lagstiftaren har tydligen själf haft onda aningar, då han här begagnat det i lagtext ovanliga uttrycket, att undantagsbestämmelsen skulle gälla bara »tillsvidare». Detta tillsvidare synes därför nu böra upphöra, då däri säkerligen ligger hufvudorsaken till renhjordarnas kapitalisering, om än kanske äfven andra därtill bidragande orsaker gifvas.

En fråga blir då, om bofastes rätt att äga renar bör alldeles upphävas eller starkt begränsas, såsom i 1898 års motion ifrågasattes. Därom bör någon undersökning ske. Dock måste påpekas, att detta är en sak, som bör ordnas omedelbart helst genom en proposition till denna riksdag, ty för hvarje år som går stupa kanske en eller flera fattiga lappfamiljer på den.

Det hemställes alltså:

att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära helst redan till denna Riksdag förslag till sådan ändring i 27 § i lagen om lapparnes rätt till renbete, att den bofaste inom Norrbottens lappmark tillagda undantagsrätt att tillsvidare äga renar, som få begagna sig af lapparnes rätt till renbete, måtte begränsas eller eventuellt upphävas.

Stockholm den 26 januari 1912.

Carl Lindhagen.

Ernst Hage.